

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ
INTERNET:

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/183/99

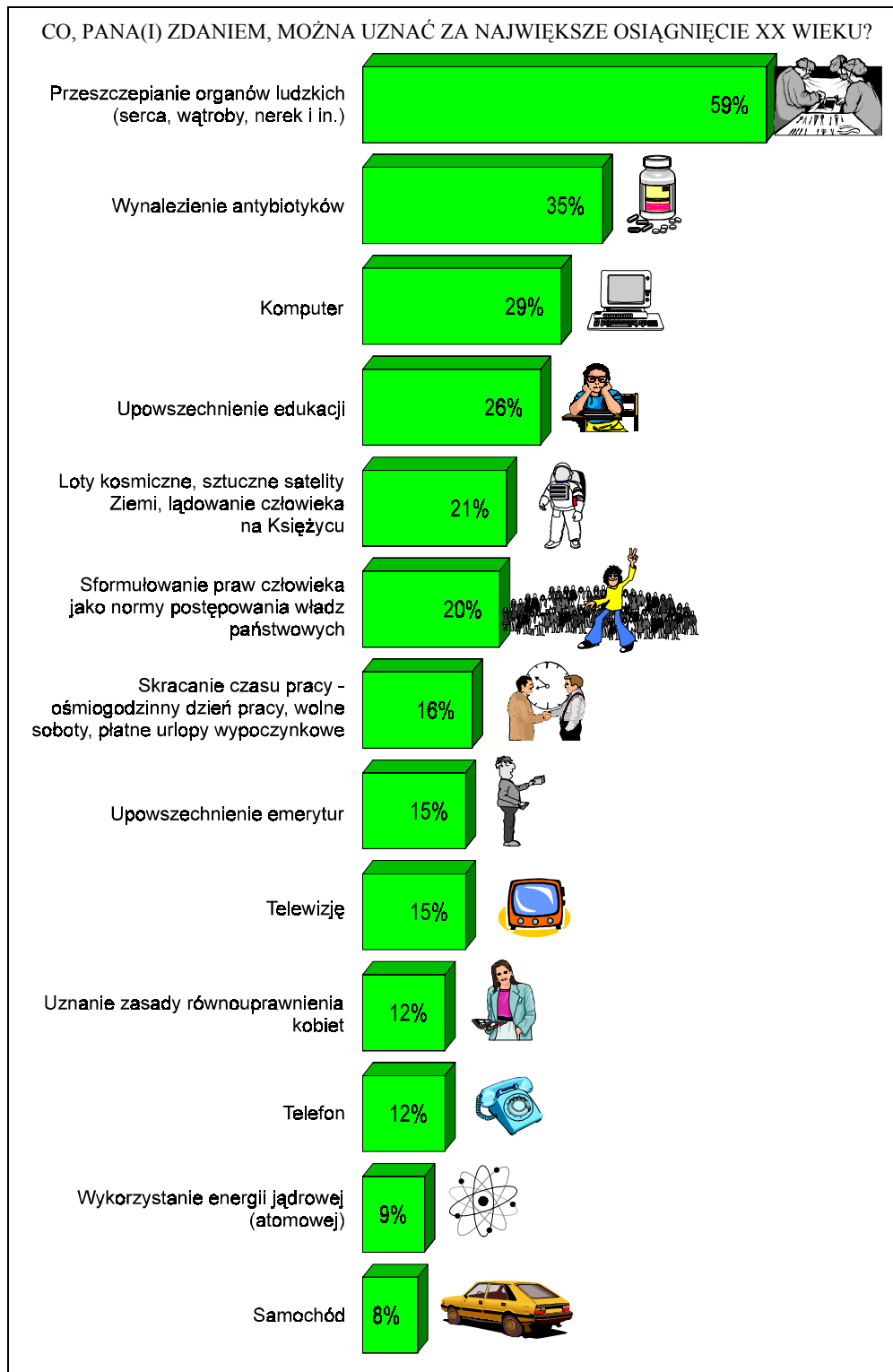
CO DOBREGO PRZYNIÓSŁ ŚWIATU XX WIEK?

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ '99

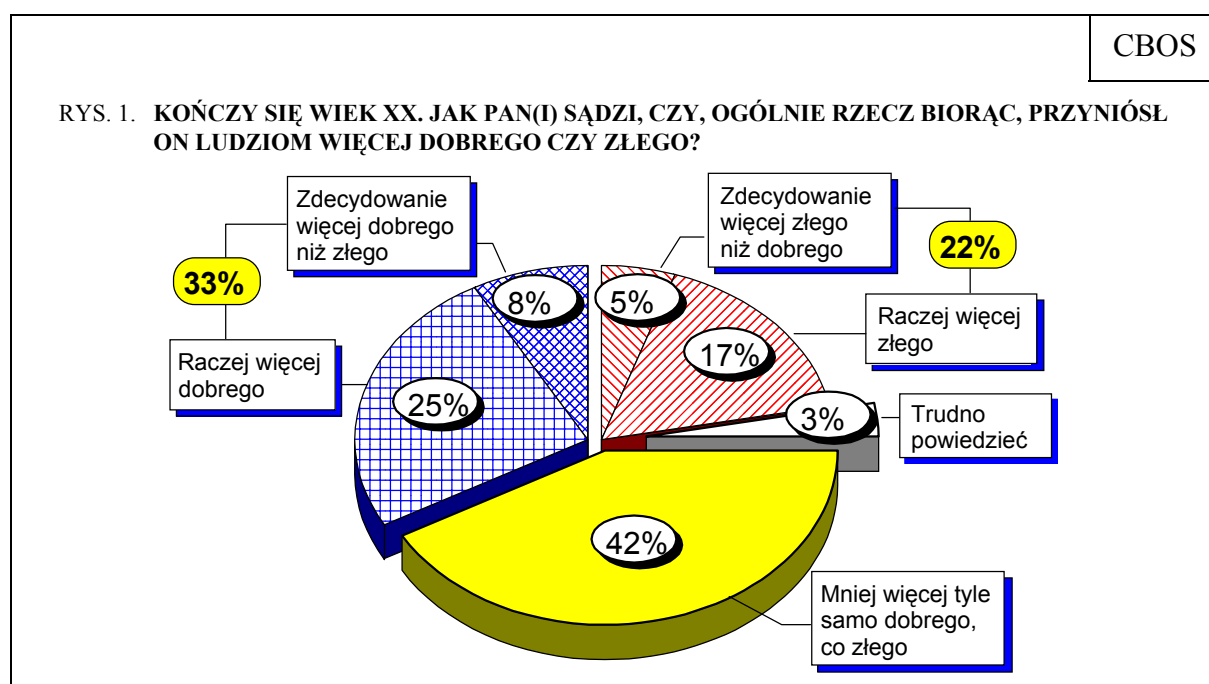
PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- W opinii najliczniejszej grupy badanych (42%) wiek XX przyniósł ludziom mniej więcej tyle samo dobrego, co złego. Wśród pozostałych przeważają ci, którzy w dwudziestym stuleciu dostrzegają więcej pozytywów niż negatywów.

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wybrać trzy odpowiedzi.

Coraz mniejszy dystans dzieli nas od końca XX stulecia. Zbliżający się rok 2000 skłania do zastanowienia, jaki był mijający wiek - dobry czy zły, jakie są największe osiągnięcia XX wieku? W listopadowym sondażu¹ zapytaliśmy, co na ten temat sądzą Polacy.

Najliczniejsza grupa badanych (42%) jest zdania, że w kończącym się stuleciu było mniej więcej tyle samo dobrego, co złego. Wśród pozostałych przeważają jednak ci, którzy w wieku XX dostrzegają więcej pozytywów niż negatywów.

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (114) zrealizowano w dniach od 10 do 15 listopada ‘99 na liczącej 1089 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

Młody wiek sprzyja widzeniu w jasnych barwach tego, co minęło². Wśród respondentów młodych i w średnim wieku częściej niż wśród osób mających 55 lat i więcej można spotkać opinię, że XX wiek przyniósł ludziom więcej dobrego niż złego. Ciekawe, że kobiety częściej niż mężczyźni wystawiają oceny zrównoważone, z kolei mężczyźni częściej dostrzegają przewagę pozytywów.

Ocena XX wieku wiąże się z pewnymi wyznacznikami pozycji społecznej. Osoby, które osiągnęły wyższą pozycję, mają skłonność do bardziej przychylniej opinii o tym stuleciu. Ci mianowicie, którzy uzyskują wysokie dochody i są zadowoleni z własnej sytuacji materialnej, rzadko wyrażają pogląd, że wiek XX przyniósł więcej złego niż dobrego. Dzielą się oni na takich, którzy dostrzegają więcej pozytywów lub równowagę plusów i minusów. Jednocześnie wśród osób aktywnych zawodowo robotnicy wykwalifikowani i niewykwalifikowani oraz rolnicy dwukrotnie częściej niż pozostali wystawiają oceny negatywne. Opinie na ten temat wyraźnie różnicuje także wykształcenie: im jest ono wyższe, tym częściej badani dostrzegają przewagę pozytywów, a rzadziej - negatywów.

Warto odnotować jeszcze jedną zależność. O ile badani o poglądach lewicowych przede wszystkim są zdania, że kończący się wiek przyniósł tyle samo dobrego, co złego (40%), o tyle osoby identyfikujące się z prawicą najczęściej wyrażają opinię, że - więcej dobrego niż złego (42%).

NAJWIĘKSZE OSIĄGNIĘCIA XX WIEKU

Co Polacy uważają za największe osiągnięcie XX wieku? Przedstawiliśmy badanym listę zawierającą osiemnaście haseł - zarówno wynalazki, jak i osiągnięcia socjalne, które pojawiły się lub upowszechniły w tym stuleciu. Każdy respondent mógł wybrać nie więcej niż trzy odpowiedzi lub dopisać coś, czego na liście nie było³. Oto wskazania badanych.

² Por. pierwszą tabelę aneksową.

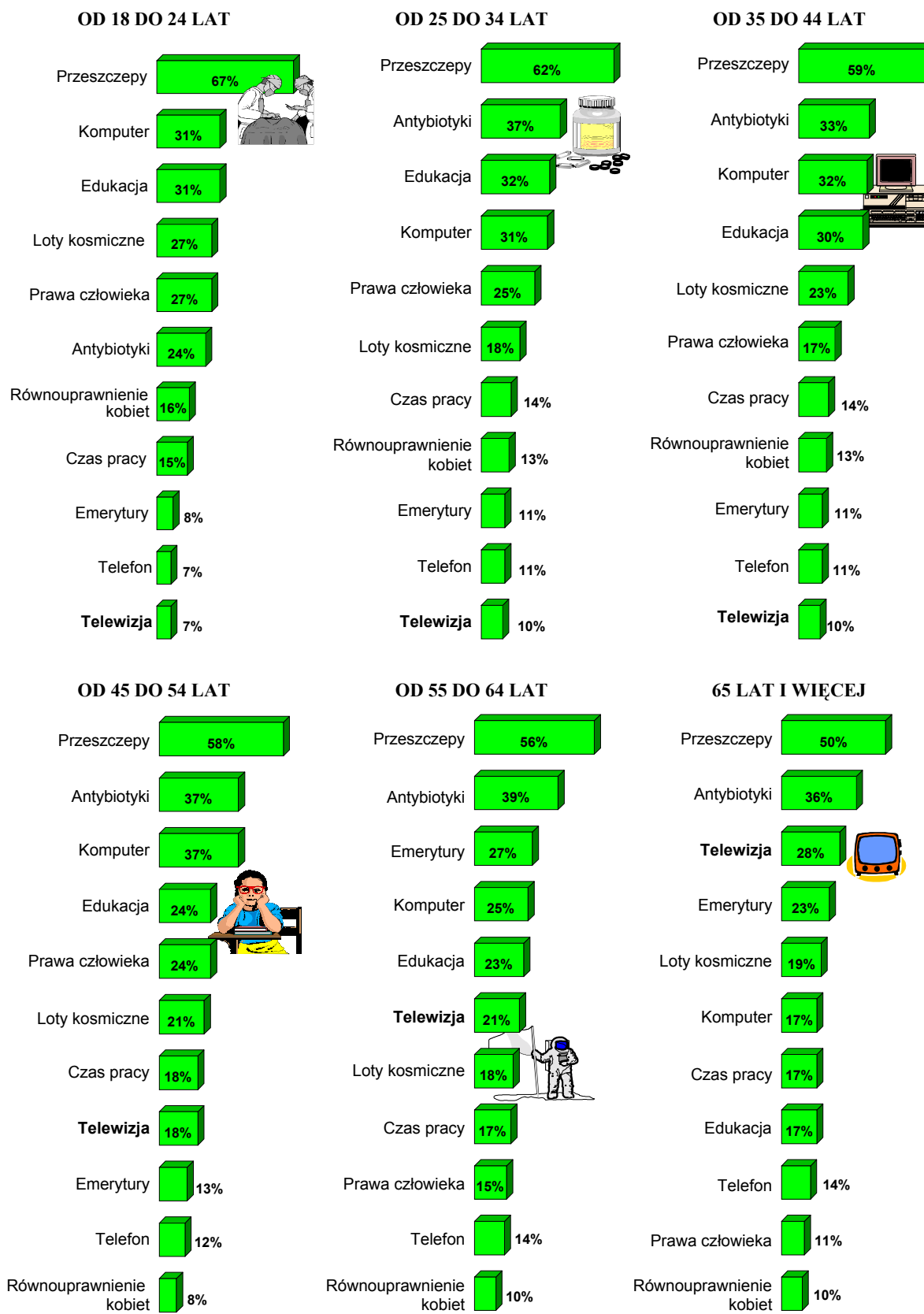
³ Jedynie nieliczni badani skorzystali z tej możliwości.

		CBOS
Co, Pana(i) zdaniem, można uznać za największe osiągnięcie XX wieku?		
Przeszczepianie organów ludzkich (serca, wątroby, nerek i in.)	59%	
Wynalezienie antybiotyków	35%	
Komputer	29%	
Upowszechnienie edukacji	26%	
Loty kosmiczne, sztuczne satelity Ziemi, lądowanie człowieka na Księżycu	21%	
Sformułowanie praw człowieka jako normy postępowania władz państwowych	20%	
Skracanie czasu pracy - ośmiogodzinny dzień pracy, wolne soboty, płatne urlopy wypoczynkowe	16%	
Upowszechnienie emerytur	15%	
Telewizję	15%	
Uznanie zasady równouprawnienia kobiet	12%	
Telefon	12%	
Wykorzystanie energii jądrowej (atomowej)	9%	
Samochód	8%	
Samolot, rozwój komunikacji lotniczej	3%	
Możliwość rejestracji obrazu - film, kaseca wideo	3%	
Radio	2%	
Pigułkę antykoncepcyjną	2%	
Możliwość rejestracji dźwięku - płyta, taśma magnetofonowa	1%	
Inne	1%	
Trudno powiedzieć	2%	

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wybrać trzy odpowiedzi.

Powyższe wyniki mogą się wydać nieco zaskakujące. Okazało się bowiem, że największym osiągnięciem tego stulecia nie jest - w opinii badanych - ani komputer, ani loty kosmiczne, o których nie tak dawno dużo mówiło się z racji trzydziestej rocznicy lądowania człowieka na Księżycu, ani nawet telewizja. Zdecydowana przewaga wskazań na przeszczepianie organów oraz wynalezienie antybiotyków świadczy, że za największe osiągnięcie XX wieku uznawane jest to, co służy ratowaniu ludzkiego życia. Zwraca też uwagę wysoka pozycja upowszechnienia edukacji i przyjęcia praw człowieka jako normy postępowania władz państwowych. Warto podkreślić, że na ogół bardziej cenione są osiągnięcia socjalne niż wynalazki techniczne (poza komputerem i lotami kosmicznymi).

RYS. 2. NAJWIĘKSZE OSIĄGNIĘCIA XX STULECIA W OPINII BADANYCH W WIEKU:

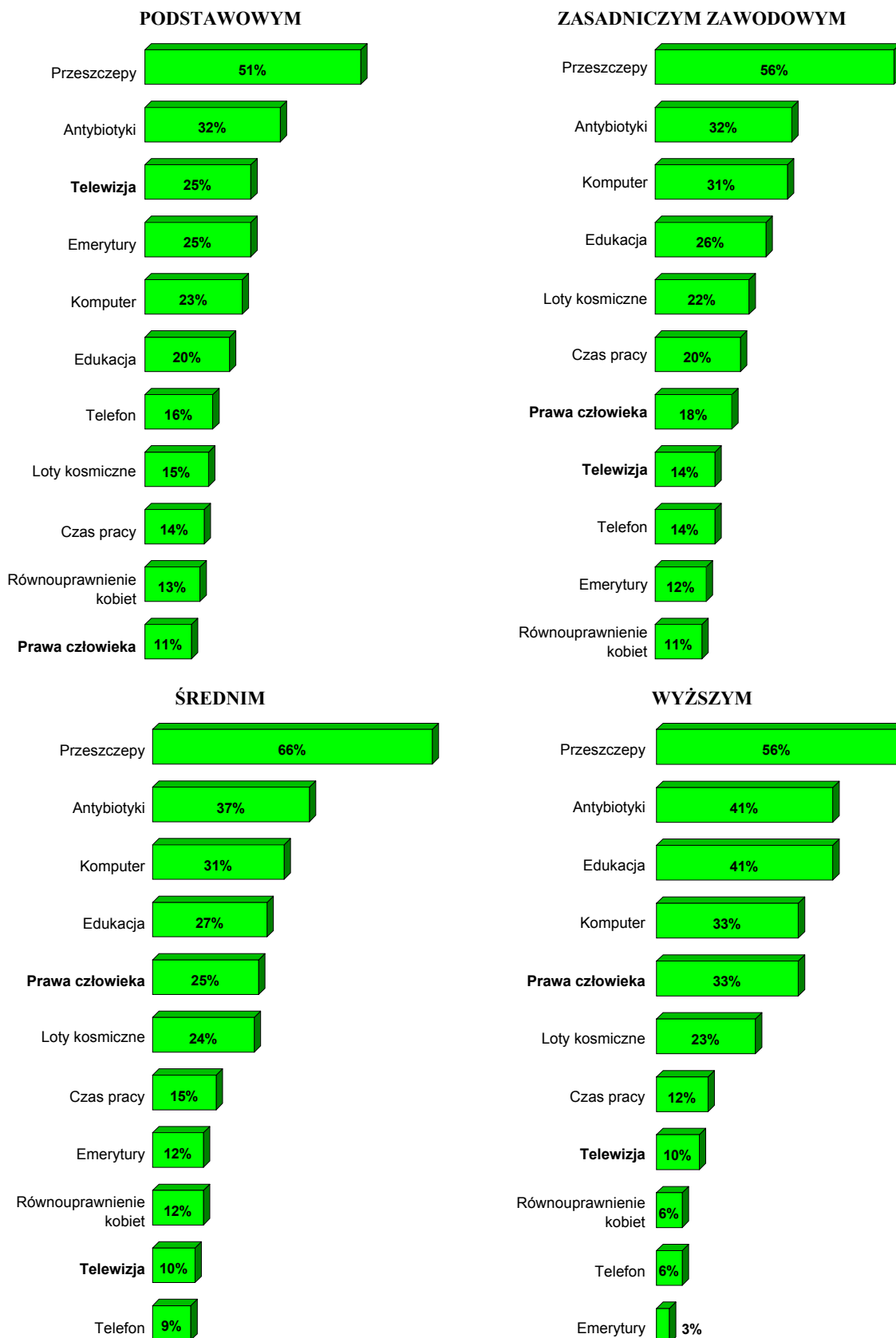
Podobnie jak ogólna ocena XX wieku, opinie na temat największych osiągnięć ludzkości w tym stuleciu są zróżnicowane - zależą przede wszystkim od wieku badanych.

Wy tłumaczenie niektórych różnic jest dosyć proste. Znaczenie systemu emerytalnego częściej niż inni doceniają, co oczywiste, emeryci i osoby w wieku przedemerytalnym. W innych przypadkach sprawa jest bardziej skomplikowana. Na przykład w grupie badanych liczących od 45 do 54 lat i starszych wyraźnie wzrasta znaczenie przypisywane telewizji. Zapewne oddziałują tu dwa czynniki. Być może odgrywa ona znacznie większą rolę w życiu ludzi starszych niż młodych. Ale jednocześnie trzeba pamiętać, że dla osób w wieku do 44 lat telewizja stanowi element świata zastanego, podczas gdy starsi pamiętają czasy, gdy jej nie było i przez to lepiej uświadamiają sobie, jak bardzo zmieniła ona codzienne życie. Z kolei wynalezienie komputera i wszystkie tego konsekwencje lepiej uświadamiają sobie osoby młodsze niż starsze. Jednocześnie nie można zapominać, że badani mogli wybrać trzy odpowiedzi, a więc wchodzi w grę także czynnik relatywizacji. Stąd na przykład część osób starszych doceniając osiągnięcia, jakimi niewątpliwie są loty kosmiczne czy komputer, jednak wyżej stawia system emerytalny.

Poglądy na temat znaczenia poszczególnych osiągnięć dość znacznie różnicuje również wykształcenie.

Wprawdzie za największe osiągnięcia XX wieku badani uznają - niezależnie od poziomu wykształcenia - przeszczepy organów ludzkich i wynalezienie antybiotyków, jednak dalszy układ tej hierarchii różni się dość zasadniczo. Szczególnie duże różnice opinii są wśród ankietowanych z wykształceniem wyższym i podstawowym. Znaczenie przypisywane niektórym osiągnięciom XX wieku jest dość ściśle związane z wykształceniem, np. im ono wyższe, tym relatywnie mniejsze znaczenie badani przypisują telewizji, a większe - prawom człowieka.

RYS. 3. NAJWIĘKSZE OSIĄGNIĘCIA XX STULECIA W OPINII BADANYCH Z WYKSZTAŁCENIEM:

Szczegółowe wyniki, pokazujące także inne zróżnicowania, zawarte są w drugiej tabeli aneksowej. Można tu jeszcze dodać, że poglądy polityczne niemal nie różnicują znaczenia przypisywanego poszczególnym sprawom, w tym takim osiągnięciom socjalnym, jak: emerytury, czas pracy, powszechność edukacji. Wyjątek stanowią prawa człowieka - częściej wskazują je badani o poglądach prawicowych niż lewicowych (odpowiednio 28% i 18%).

★

★

★

W opinii najliczniejszej grupy ankietowanych XX wiek przyniósł tyle samo dobrego, co złego. Wśród pozostałych respondentów przeważają ci, którzy sądzą, że kończące się stulecie było dla ludzi w sumie pomyślne.

Spośród osiągnięć XX wieku zdecydowanie na plan pierwszy wybijają się te, które wiążą się z ratowaniem życia ludzkiego, tzn. przeszczepianie organów ludzkich i wynalezienie antybiotyków. Warto też zwrócić uwagę, że loty kosmiczne uznawane są za największe osiągnięcie tego stulecia równie często jak prawa człowieka.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Kończy się wiek XX. Jak Pan(i) sądzi, czy, ogólnie rzecz biorąc, przyniósł on ludziom więcej dobrego czy złego? 1 - Więcej dobrego niż złego; 2 - Mniej więcej tyle samo dobrego, co złego; 3 - Więcej złego niż dobrego (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	33	42	22	3	1088
Płeć					
Mężczyźni	38	36	22	3	516
Kobiety	29	47	21	3	572
Wiek					
18-24 lat	36	44	19	1	156
25-34	37	40	21	1	192
35-44	39	40	19	2	222
45-54	32	42	21	5	200
55-64	25	47	25	3	138
65 lat i więcej	27	40	26	8	180
Miejsce zamieszkania					
Wieś	29	38	27	5	401
Miasto do 20 tys.	35	33	29	2	128
20 - 100 tys.	39	42	17	2	213
101 - 500 tys.	29	54	15	2	210
501 tys. i więcej mieszk.	40	42	17	1	136
Wykształcenie					
Podstawowe	23	41	29	7	308
Zasadnicze zawodowe	30	44	25	1	251
Średnie	41	40	17	2	415
Wyższe	40	44	13	3	115
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	43	40	15	2	91
Prac. umysł. niż. szczebla	38	47	16	0	119
Pracownicy fiz.- umysł.	55	38	7	0	62
Robotnicy wykwalifikowani	29	39	30	1	102
Robotnicy niewykwalifik.	31	34	32	3	35
Rolnicy	29	39	29	3	70
Pracujący na własny rach.	33	54	13	0	59
Bierni zawodowo					
Renciści	27	36	27	9	123
Emeryci	29	43	23	5	214
Uczniowie i studenci	45	43	11	2	63
Bezrobotni	30	41	25	4	90
Gospodynie domowe i inni	21	45	30	4	60
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	39	42	18	1	206
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	42	37	21	0	107
sekt. pryw. poza rolnict.	33	45	20	2	179
prywatnym gosp. rolnym	30	39	26	5	82
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	28	40	28	4	151
276 - 399	32	37	28	3	126
400 - 549	30	42	23	4	249
550 - 799	41	39	19	1	181
Powyżej 799 zł	45	40	12	4	152
Ocena własnych war. mater.					
Złe	30	36	32	3	328
Średnie	30	45	21	4	494
Dobre	44	43	12	2	266
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	27	36	34	3	65
Raz w tygodniu	34	43	19	3	568
1-2 razy w miesiącu	27	49	21	4	182
Kilka razy w roku	36	36	26	2	183
W ogóle nie uczestniczy	40	33	23	4	90
Poglądy polityczne					
Lewica	35	40	23	2	254
Centrum	31	47	19	2	319
Prawica	42	38	17	3	289
Trudno powiedzieć	22	42	30	6	222

Tabela 2. Co, Pana(i) zdaniem, można uznać za największe osiągnięcie XX wieku? 1 - Wynalezienie antybiotyków; 2 - Loty kosmiczne, sztuczne satelity Ziemi, lądowanie człowieka na Księżycu; 3 - Skracanie czasu pracy - ośmiogodzinny dzień pracy, wolne soboty, płatne urlopy wypoczynkowe; 4 - Przeszczepianie organów ludzkich (serca, wątroby, nerek i in.); 5 - Telewizję; 6 - Komputer; 7 - Uznanie zasady równouprawnienia kobiet; 8 - Telefon;

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	35	21	16	59	15	29	12	12
Płeć								
Mężczyźni	31	26	16	54	17	31	7	11
Kobiety	38	17	15	63	13	28	16	12
Wiek								
18-24 lat	24	27	15	67	7	31	16	7
25-34	37	18	14	62	10	31	13	11
35-44	33	23	14	59	10	32	13	11
45-54	37	21	18	58	18	37	8	12
55-64	39	18	17	56	21	25	10	14
65 lat i więcej	36	19	17	50	28	17	10	14
Miejsce zamieszkania								
Wieś	31	15	19	58	17	27	15	13
Miasto do 20 tys.	35	23	14	64	12	33	12	15
20 - 100 tys.	36	24	11	63	16	28	12	8
101 - 500 tys.	39	30	14	58	16	29	6	10
501 tys.i więcej mieszk.	35	18	18	52	12	34	9	14
Wykształcenie								
Podstawowe	32	15	14	51	25	23	13	16
Zasadnicze zawodowe	32	22	20	56	14	31	11	14
Średnie	37	24	15	66	10	31	12	9
Wyższe	41	23	12	56	10	33	6	6
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	39	21	11	58	7	41	5	6
Prac.umysł.niż.szczebla	41	23	14	72	6	33	11	9
Pracownicy fiz.- umysł.	24	43	19	71	6	31	9	9
Robotnicy wykwalifikowani	27	22	21	58	18	32	8	15
Robotnicy niewykwalifik.	28	18	16	54	29	25	26	20
Rolnicy	25	16	8	56	20	27	7	9
Pracujący na własny rach.	37	29	11	60	8	33	5	8
Bierni zawodowo								
Renciści	38	15	18	56	15	24	15	12
Emeryci	36	20	20	51	26	21	10	15
Uczniowie i studenci	28	20	10	62	0	36	11	6
Bezrobotni	43	16	7	55	20	27	24	13
Gospodynie domowe i inni	33	19	23	62	17	36	15	14
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	41	24	16	65	9	34	10	9
spółce właścicieli	27	28	21	61	9	26	11	12
prywatnych i państwa	29	24	12	60	13	35	9	10
sekt. pryw. poza rolnict.	26	16	8	59	19	30	6	8
Dochody na jedną osobę								
Do 275 zł	33	15	17	60	14	29	21	14
276 - 399	35	21	12	64	19	27	8	13
400 - 549	34	23	15	61	13	30	12	10
550 - 799	31	23	19	57	20	28	11	8
Powyżej 799 zł	39	26	13	53	14	34	9	12
Ocena własnych war. mater.								
Złe	31	16	18	55	17	28	13	14
Średnie	39	21	15	60	17	30	11	13
Dobre	32	28	13	61	10	30	11	7
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	35	20	14	58	16	34	19	11
Raz w tygodniu	34	20	18	58	16	29	11	13
1-2 razy w miesiącu	30	24	15	59	13	31	14	9
Kilka razy w roku	42	20	11	63	17	27	11	12
W ogóle nie uczestniczy	32	28	13	54	10	27	8	7
Poglądy polityczne								
Lewica	38	24	18	59	15	33	10	9
Centrum	38	21	17	65	15	27	15	12
Prawica	34	23	13	59	12	30	10	11
Trudno powiedzieć	26	15	14	49	20	27	11	14

(%)

Tabela 2 cd. 9 - Upowszechnienie emerytur; 10 - Sformułowanie praw człowieka jako normy postępowania władz państwowych; 11 - Upowszechnienie edukacji (%)

	9	10	11	Pozostałe (łącznie)	Liczba osób
Ogółem	15	20	26	28	1089
Płeć					
Mężczyźni	13	23	24	34	516
Kobiety	16	17	28	24	573
Wiek					
18-24 lat	8	27	31	31	156
25-34	11	25	32	27	192
35-44	11	17	30	35	222
45-54	13	24	24	24	200
55-64	27	15	23	20	139
65 lat i więcej	23	11	17	31	180
Miejsce zamieszkania					
Wieś	21	16	23	27	401
Miasto do 20 tys.	12	22	26	26	128
20 - 100 tys.	16	19	27	31	213
101 - 500 tys.	10	23	30	26	210
501 tys.i więcej mieszk.	6	28	29	33	136
Wykształcenie					
Podstawowe	25	11	20	29	308
Zasadnicze zawodowe	12	18	26	31	251
Średnie	12	25	27	26	415
Wyższe	3	33	41	30	115
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	2	31	41	31	91
Prac. umysł. niż. szczebla	8	30	26	25	119
Pracownicy fiz.- umysł.	13	16	26	29	62
Robotnicy wykwalifikowani	12	22	19	35	102
Robotnicy niewykwalifik.	11	4	22	35	35
Rolnicy	33	18	35	29	70
Pracujący na własny rach.	11	31	34	21	59
Bierni zawodowo					
Renciści	16	12	14	34	123
Emeryci	25	14	23	25	215
Uczniowie i studenci	2	42	46	30	63
Bezrobotni	13	13	28	29	90
Gospodynie domowe i inni	17	12	16	22	60
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	6	23	30	30	206
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	18	30	22	29	107
sekt. pryw. poza rolnict.	11	26	30	30	179
prywatnym gosp. rolnym	30	15	31	33	82
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	19	17	24	25	151
276 - 399	14	19	28	26	126
400 - 549	19	19	28	26	250
550 - 799	13	22	26	30	181
Powyżej 799 zł	8	30	26	30	152
Ocena własnych war. mater.					
Źle	19	20	26	27	329
Średnie	16	17	22	30	494
Dobre	8	27	34	28	266
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	15	17	25	24	66
Raz w tygodniu	17	19	24	28	568
1-2 razy w miesiącu	16	16	25	32	182
Kilka razy w roku	10	24	33	23	183
W ogóle nie uczestniczy	7	32	30	34	90
Poglądy polityczne					
Lewica	15	18	24	30	254
Centrum	15	21	32	21	320
Prawica	14	28	26	33	289
Trudno powiedzieć	17	12	21	33	222